

Ortsanalys Rydebäck

P:\64mas2\6806\61680619184\L_proj\text\NDesign\

Ramböll Sverige AB
Region Syd
Samhällsbyggnad

Isbergs gata 3
211 19 Malmö
Tfn 040 - 10 54 00
Fax 040 - 12 66 50

Rydebäck är idag en attraktiv boendeort belägen mellan Helsingborg och Landskrona. Den har sitt ursprung i det tegelbruk som anlades vid havet under 1600-talet. Under 1960- och 1970-talen skedde den stora villaexpansionen och Rydebäck byggdes ut till en villaort. Vid slutet av 1990-talet påbörjades en ny etapp i Rydebäcks utveckling genom en utbyggnad av ett nytt centrum kring järnvägsstationen.

Denna ortsanalys söker beskriva och lyfta fram Rydebäcks karaktär och starka respektive svaga sidor.

Ortsanalys grundar sig på den norska metoden stedsanalys. Den innebär en systematisering av kunskap för att förstå en orts historia, dess aktuella situation och förutsättningar samt utvecklingsmöjligheter. Ortsanalysen beskriver ortens form som ett resultat av en historisk process där både övergripande samhällsutveckling såväl som lokala initiativ och drivkrafter har medverkat till ortens utveckling. Detta sammanfattas i ortens starka och svaga sidor samt i exempel på hur ortens kvaliteter kan förbättras och utvecklas.

Ortsanalysen är framtagen på uppdrag av Helsingborgs stad med Caroline Dahl som beställare. Ramböll Sverige AB i Malmö har utfört analysen med Ylva Pålstam som ansvarig samt Kristina Hermansson som handläggare. Analysen har förankrats i en referensgrupp med representanter från Helsingborgs stad, Rydebäcks byalag och Skånetrafiken.

Kartmaterialet som ligger till underlag för de olika kapitlens temakartor är Helsingborgs stads grundkarta.

Malmö februari 2007

Ylva Pålstam & Kristina Hermansson
Ramböll Sverige AB

Geografi.....	4
Historia	6
Landskap och gröstruktur	10
Huvudstrukturer.....	12
Trafikmönster.....	14
Funktioner & folkliv	16
Rydebäcks styrka och svaghet.....	18
Sammanfattning och rekommendationer.....	19
Referenser.....	23

Geografi

Rydebäck är ett utpräglat villaområde som ligger vid Öresund, i Helsingborgs kommun, på kommungränsen till Landskrona. Till Helsingborg och Landskrona är avståndet cirka 12 km. Det övergripande vägnätet, motorvägnätet nås på en kilometer via trafikplats Rydebäck.

Rydebäck tillhör Kvistofta församling och ligger i Kvistofta socken i Rönneberga härad. Rydebäck tillhörde tidigare Vallåkra kommun som inkorporerades med Helsingborgs kommun 1971.

Idag bor knappt 4 700 personer i Rydebäck. Åldersfördelningen är ungefär lika som riksgenomsnittet, men andelen invånare med utländsk bakgrund är betydligt färre. De boende i Rydebäck är välutbildade, andelen är mycket högre än riksgenomsnittet och det är en liten andel arbetslösa.

Helsingborgs stad planerar en stor utbyggnad av Rydebäcks centrum med cirka 700 nya bostäder, utbyggnaden innefat-

tar även en upprustning av centrum och en ny idrottsplats. Flera byggnader har redan uppförts, bland annat vid det nya torget. Helsingborgs stad planerar också att bygga ut Rydebäck med ett bostadsområde öster om Sandövägen och söder om Ytterövägen samt komplettering av ett fåtal villor på Fortunaterassen.

Det finns knappt 500 arbetstillfällen i Rydebäck och det är mindre än 1 % av kommunens totala antal arbetstillfällen. Enligt Byalaget finns drygt 200 enmansföretag. Drygt hälften av de som bor i Rydebäck pendlar ut från orten för att arbeta, de flesta inom Helsingborgs kommun. Pendling sker till största del med bil. Invånarna i statistikområde Rydebäck har den sjätte högsta inkomsten i kommunen. Antalet bilar per 1000 invånare i Rydebäck är stort, det är bara Ödåkra som har ett högre antal i kommunen.

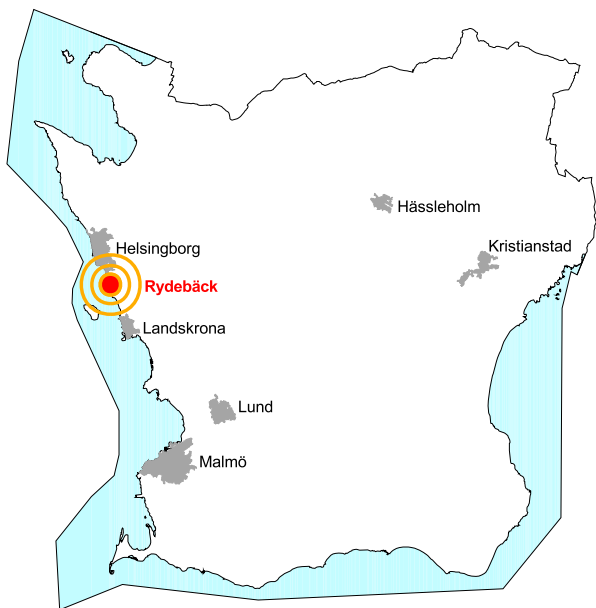
Rydebäck trafikeras av buss, pågatåg och Öresundståg. Tågen stannar två gånger i timmen i högtrafik och en gång i timmen under lågtrafik på vardagar. Under lördagar och helger går det något färre tåg. Det tar 8 minuter till Helsingborg, 10 minuter till Landskrona, 33 minuter till Lund och 48 minuter till Malmö och cirka en och en halv timme till Kastrup och Köpenhamn. Rydebäck trafikeras med två busslinjer mellan Höganäs, Helsingborg och Landskrona, med två respektive fyra turer i timmen på vardagar. Med bussen tar det cirka en kvart till Helsingborg och till Landskrona cirka tjugo minuter. De boende i Rydebäck som åker kollektivt gör det till största del med buss.

Slutsatser

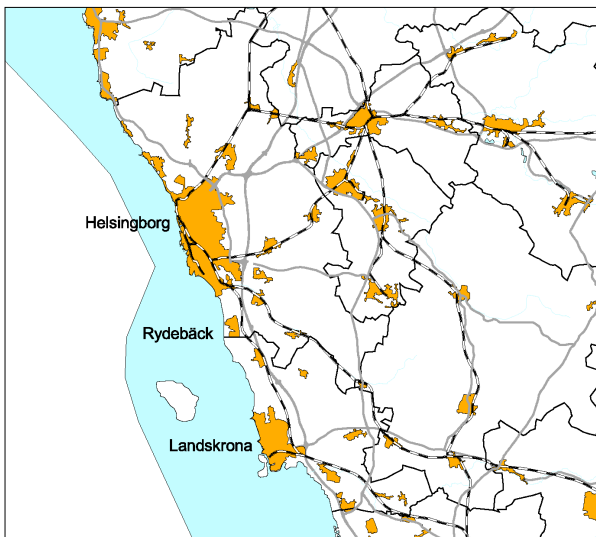
- Rydebäck ligger vid Öresund med god kontakt med det övergripande vägnätet. Det är cirka en kilometer till på- och avfarten på E6. Avståndet till Helsingborg och Landskrona är cirka en mil.
- Orten har goda kollektivtrafikförbindelser med pågatåg och buss, totalt cirka sju turer i timmen. Det är lätt att nå Helsingborg, Lund, Malmö, Kastrup och därmed hela världen. Trots de goda kollektivtrafikförbindelserna har orten ett stort bilnehav.
- Rydebäck är ett välmående villasamhälle. Antalet invånare med utländsk bakgrund är mycket lägre än riksgenomsnittet. Rydebäcks invånare är välutbildade och har hög inkomst.
- Orten har ungefär samma åldersstruktur som riket i övrigt.
- Det finns få arbetstillfällen i Rydebäck och utpendlingen är stor.

Illustrationsplan över utbyggnaden av Rydebäcks centrum. Källa: Helsingborgs stad.

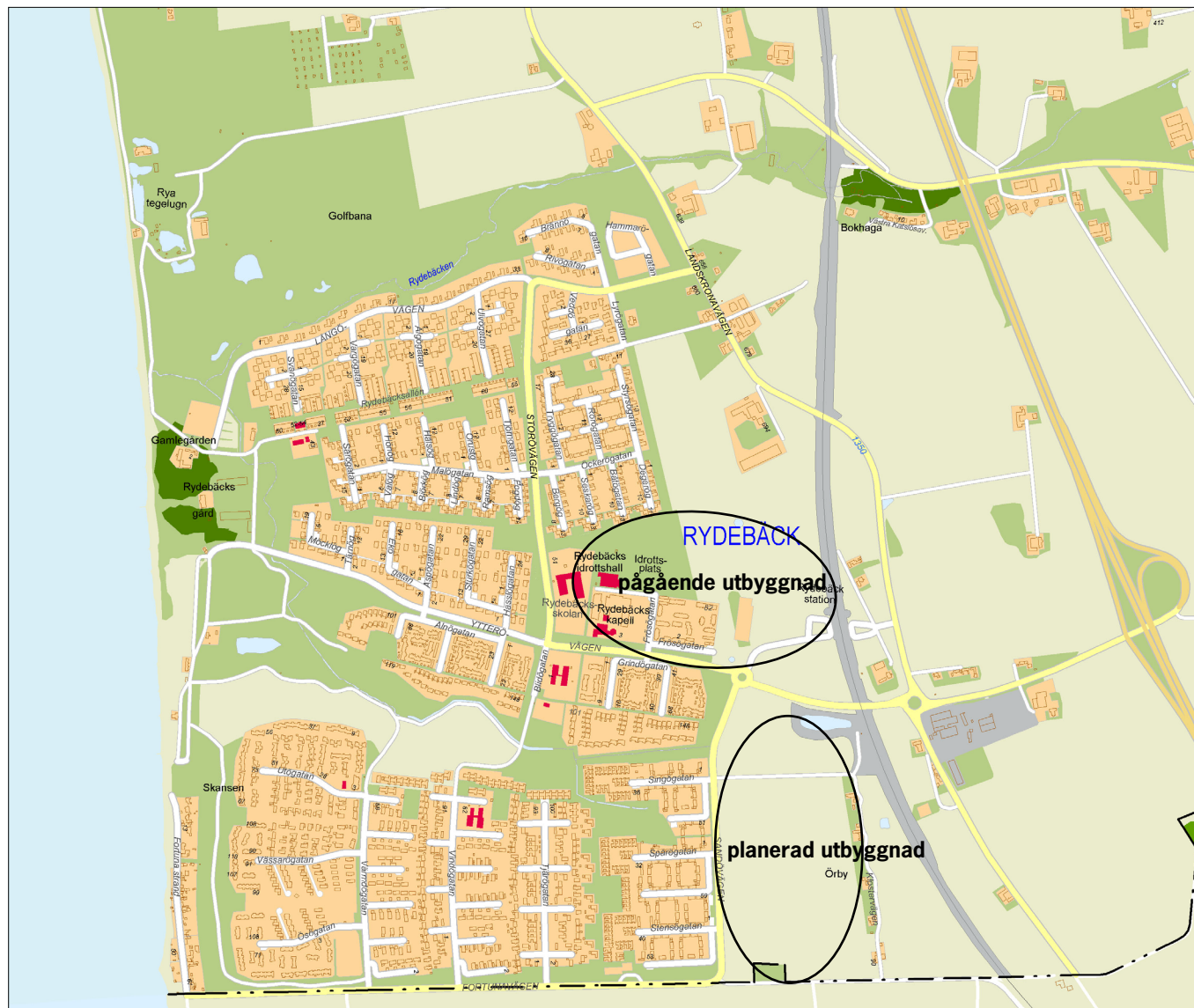

Rydebäck i Skåne.

Rydebäck i Skåne.

Adresskarta över Rydebäck.

Historia

Förhistorisk tid

När den senaste inlandsisen smälte undan utbreddes ett tundraliknande landskap med kringvandrande vildrenar. Jägarfolk från det som idag är Tyskland flyttade norrut och kolonialiserade nuvarande Skåne. En av de första bosättningarna fanns i trakten kring Rydebäck. Vid de arkeologiska utgrävningarna som gjordes i samband med byggandet av Västkustbanan fann man olika boendeformer och gravfält. På Rydebäcks strand, söder om Rydebäcks gård, har boplatser från stenåldern påträffats, likaså söder om stationen. Vid Rya, Katslösa och vid motorvägen finns gravhögar från bronsåldern. Där hittades den så kallade Kastlösakvinnan, en 12 cm bronsåldersstatyett som nu finns utsäld på Dunkers kulturhus.

Medeltid, Rya by

I trakten fanns under medeltiden byarna Rya, Katslösa samt Nedre och Öfre Glumslöv. På Rya gamla bytomt har man hittat byggnadsrester från 1200-talet, mycket pekar på att den var en del av en storgård omfattande Rya nr 1, 2 och 3. Det är troligen denna gård som donerades till Alvastra kloster av riddaren Åge Laxmann på 1400-talet. Storgården kom längre fram att lyda under Lunds ärkestift.

På 1700-talet var Rya by en så kallad radby bestående av nio gårdar och en kvarn, belägna intill nuvarande Bredåkersvägen. Inägorna (åker- och ängsmarken) sträckte sig mellan byn och strandängarna vid Öresund med Ryabäcken som gräns i söder. Området mellan Ryabäcken och Heabäcken utgjorde en del av den med grannbyarna gemensamma fäladsmarken.

Kungsvägen mellan Malmö och Helsingborg har sitt ursprung i medeltiden, den gick från Glumslöv och norrut mot Rya och Katslösa. Idag heter kungsvägen Landskronavägen.

1600-tal, skiftena och tegelbruket

Rydebäck har sitt ursprung i 1600-talet då holländarna Johann van der Enden och Frantz Bastian i ett privilegiebrev fick tillåtelse av danske kungen Christian IV att anlägga ett tegelbruk vid Rya 1622. Privilegiebrevet innebar att innehavarna fick

bygga tegelbruket på egen bekostnad och bruka anläggningen under tio år, mot att kungen fick köpa teglet till 10 % lägre pris. Kungen använde tegel från Rydebäck bland annat till Rosenborgs slott i Köpenhamn. Läget vid kusten erbjöd goda transportmöjligheter vattenvägen till Danmark och den fria vindarna torkade teglet fort. Leran "skördades" genom att man skalade av den från sluttningarna kring bruket. Det färdiga teglets färg, från gult till mörkt rosa, berodde på olika bränningstemperaturer och järnhalten i leran.

Tegelbruket fick namnet Rydebäck, skrivet Rye Beck. Tegelbrukets boningshus fanns där Gammelgården ligger idag. De första ugnarna låg troligen mellan norra längan och sundet. Produktionen vid tegelbruket var liten under 1600- och 1700-talet. En allé knöt samman Rydebäcks tegelbruk med Rya och Katslösa. En bågformad väg band samman Katslösa och Landskronavägen vid Rya kvarn.

Mycket tyder på att Johann van der Enden och Frantz Bastian också var innehavare av storgården i Rya, 1699 anges till exempel Rya nr 1, 3 och 7 lyda under tegelbruket. 1658 blev Skåne svenskt och då utfärdades ett nytt tillstånd för tegelbruket av generalguvernören över Skåne, Gustav Otto Stenbock.

Under 1600- och 1700-talet bytte tegelbruket ägare ett flertal gånger och under samma period övergick gårdarna i Rya successivt från kronogårdar (gårdar ägda av kronan/staten) till frälsegårdar (gårdar ägda av adeln). Under 1700-talet och 1800-talets början skiftades Rya by ett flertal gånger. På 1720-talet delades fäladsmarken upp mellan Rya, Katslösa och Glumslövs byar och på 1760-talet genomfördes ett storskifte i Rya by då de olika gårdarnas marker samlades i större skiften. På 1780-talet köpte dåvarande ägaren till Rydebäcks tegelbruk, lagmannen Gustaf Adolph Löwenhielm, flera av byns gårdar så att han kom att äga alla förutom tre. I början av 1800-talet genomfördes två skiften då gårdarna i Rya fick sina ägor samlade i varsin enhet, från denna tid fick Rydebäck alltmer karaktären av jordegendom eller gods. Rydebäcks huvudgård omfattade då ett område en tredjedel så stort som Rydebäck idag.

Tegelbrukets blomstringstid

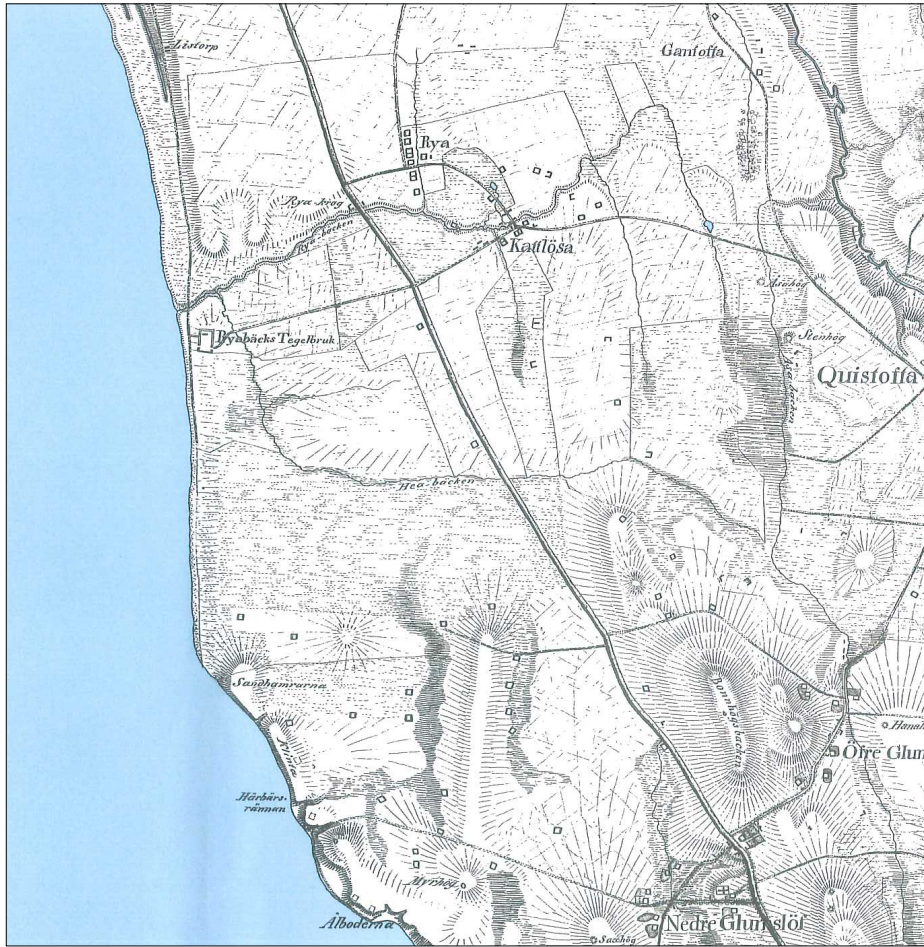
1845 köpte den tyske sjökaptanen Carl Holtfreter tegelbruket och en ny fas inleddes i tegelbrukets historia. Carl Holtfreter satsade med full kraft på att bygga ut bruket och lyckades fyrdubbla produktionen från 500 000 till 2 miljoner tegelstenar mellan året 1845 och 1861. Bruket omfattade då sju välvda ugnar som vardera rymde 40-50 000 stenar. Teglet stämplades RÜDEBECK.

På 1800-talet tog Rydebäcks bruk över Ryas funktion som centrum i området. Trakten kring Rydebäck blev ett dynamiskt område med tre tegelbruk, bruksbyggnader, kvarnar till exempel Rya kvarn, slaktare, smedja och lanthandel. Holtfreter satsade på jordbruk vid sidan om tegeltillverkningen och utökade egendomen med flera hemman. På 1850-talet lät Holtfreter bygga Rydebäcks gård, söder om Gamlegård. Gården stod färdig runt 1855 och Holtfreter flyttade in med sin familj. Mangårdsbyggnaden uppfördes i senempirstil och ekonomilängor inspirerade av medeltidsarkitektur. Holtfreter medverkade också till byggandet av Krokahuset som var arbetarbostäder och statarlängorna vid Fortuna. Vid kungsvägen låg Rya krog, mellan Rya kvarn och bäckfåran, den betjänade såväl resande längs kungsvägen som bybor. Småskolan låg litet längre söderut på kungsvägen, på östra sidan av vägen (vid Shell).

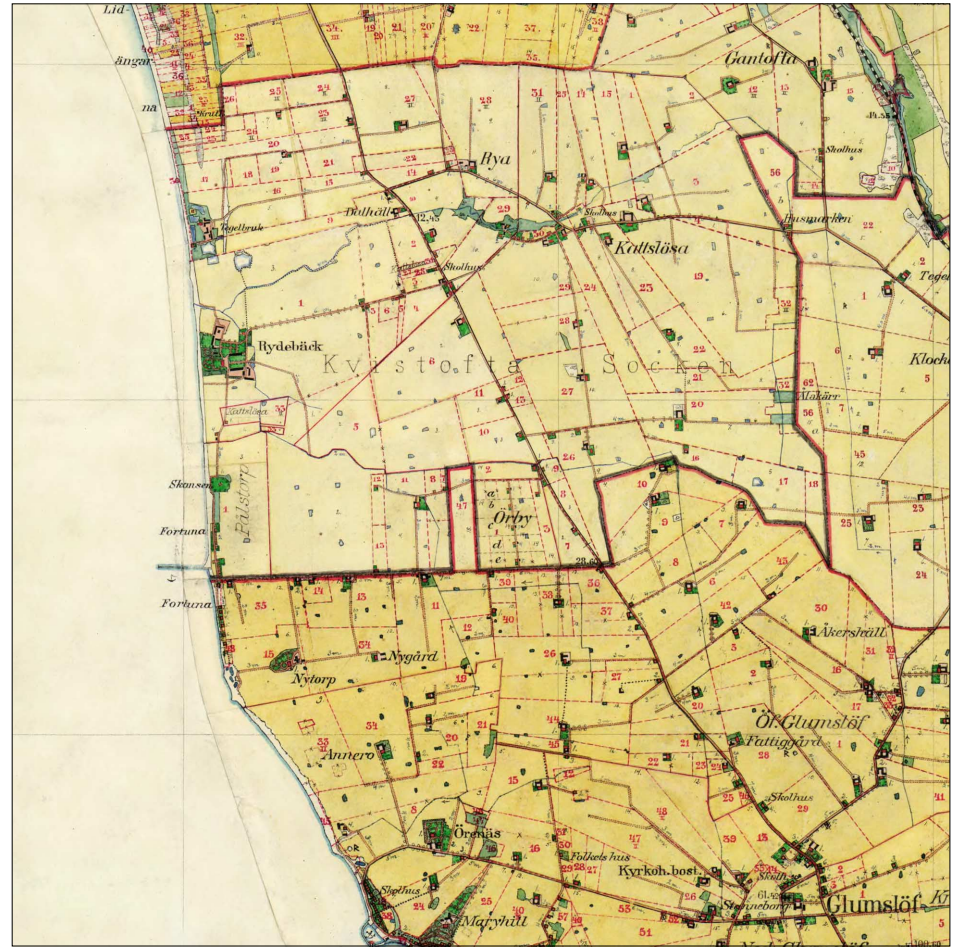

Gamlegård.

Skånska rekognoseringskartan från 1812-1820.

Häradsekonomiska kartan från 1910-1915.

Arbetarna på bruket började som bisyssla fiska för att "hanka sig fram". På Fortuna drogs båtarna upp på stranden och från den så kallade sockerbetspiren skeppades betor.

Under de sista åren på Rydebäcks gård var Holtfreter starkt skuldsatt. Bruket var i en nedgångsperiod och nya, moderna bruk konkurrerade snabbt ut Rydebäck. När Holtfreter sålde gården 1880 flyttade han och hustrun till Örby 14.

Slutet av 1800-talet fram till 1950-talet

Det var danskan Wilhelmine Heise som tog över Rydebäcks tegelbruk 1880. Storhetstiden för bruket var nu över men tegel producerades för husbehov. Wilhelmine Heise (känd som "Moster Willie") använde gården som sommarresidens och för att fira högtider. Under hennes tid hölls stora fester med många gäster från den danska kultureliten, blanda annat skådespelaren Emil Poulsen, målaren Frantz Schwartz och kompositören Carl Nielsen. Arbetsdagarna på gården var långa och för lantarbetarna var storhelgerna välkomna avbrott från det hårda arbetet. Ända fram till mitten av 1900-talet samlades alla arbetare vid Gammelgården för att fira midsommar. Traditionen hålls fortfarande vid liv av idrottsföreningen och Rydebäcks byalag.

Efter Wilhelmine Heises död 1912 ärvdes godset av hennes brorsöner. En av dem, C.F. Hage, förvaldade godset. Epoken som tegelbruk var över men godset fortsatte att vidareutvecklas till en mycket produktiv jordbruksenhet. Två gånger under 1920- och 1950-talet drabbades boskapen vid Rydebäcks gård av mul- och klövsjukan. Djuren begravdes på stranden och kastanjen vid strandkiosken är planterat som minne av de döda djuren.

Villaexpansionen

C.F. Hages arvingar sålde gården 1963 till ett nybildat konsortium bestående av tre stora byggbolag: Göran Bengtsson Byggnads AB i Helsingborg, Byggnadsfirman Edvin Lundin AB i Landskrona och AB Skånska Cementgjuteriet i Malmö. De hade planer på att förvandla egendomen till ett nytt stort villaområde med 700 villor för 5 000 invånare, en "sovstad"

i Vallåkra kommun på behagligt avstånd till Helsingborg och Landskrona. Innan byggandet startade lämnade Edvin Lundin konsortiet. Villaområdets första bebyggelse bestod av friköpta villor, kedjehus och radhus, men i slutet av 1970-talet började man också bygga bostadsrätter och hyresrätter i form av radhus och flerbostadshus. De första etapperna av villaområdet utgjorde en del av det så kallade miljonprogrammet.

Den första byggnadsetappen avgränsades av Ryabäcken i norr, Rydebäcks gård i väster, Ytterövägen i söder och Storövägen i öster. De första husen stod färdiga 1966 och husen såldes fort. Byggandet fortsatte i hög takt till första etappen var fullt utbyggd 1968. Etapp två som tillkom åren 1971-73 byggdes öster om Storövägen. Den tredje etappen, söder om Ytterövägen mellan Värmdögatan och Sandövägen, byggdes åren 1973-80 och innefattar en rad olika byggnadstyper. På Grindögatan byggdes till exempel Rydebäcks hittills enda område med tvåvåningshus och mellan Tjärögatan och Värmdögatan byggdes väldigt täta villakvarter. I slutet av 1980-talet bygges kvarteret Alhällan vid Rydebäcks centrum.

I slutet av 1970-talet gick luften ur byggmarknaden och flera byggnadsprojekt på Fortunaterassen lades åt sidan. Under slutet av 1980-talet återupptogs byggandet igen, men avstannade ganska fort till följd av en ny konjunkturnedgång. Det var först under slutet av 1990-talet som byggandet fortsatte och Fortunaterassen byggdes ut.

Under de första åren saknades så gott som all service i Rydebäck. Lågstadieskolan Krokaskolan blev färdig under 1960-talet. Under några år fanns postkontor och en liten butik intill Krokaskolan. Första delen av Rydebäcks skola och Rydebäcks centrum med bland annat matbutik, post och bibliotek stod färdiga 1974. Åren 1974-77 byggdes ett flertal förskolor och 1979 byggdes församlingshemmet med ett kyrkorum under bar himmel. Rydebäcks kyrka byggdes först 1994-95. Under första halvan av 1980-talet byggdes skolan och centrum ut ytterligare. Idrottshallen stod färdig 1980.

Västkustbanan och nya centrum

År 2000 stod Västkustbanan med dubbelspår mellan Helsingborg och Kävlinge klar, med station i Rydebäck. Under de första åren på 2000-talet börjar en utbyggnad av 700 nya bostäder och modernisering av Rydebäcks centrum.

Slutsatser

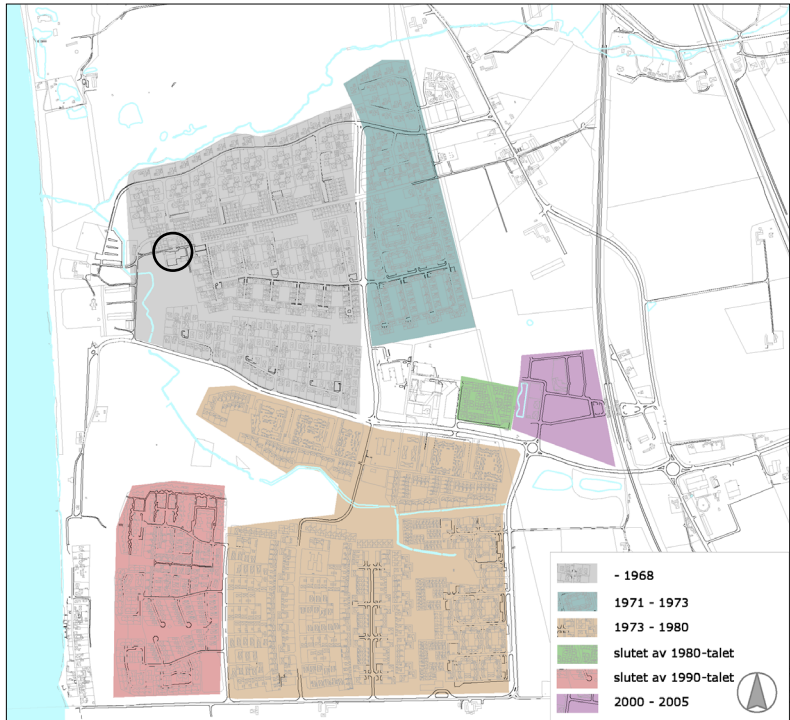
- Traktens historia går tillbaka till förhistorisk tid.
- Rydebäck har en tydlig historia som går tillbaka till 1600-talet, då Rydebäcks tegelbruk anlades. Synliga spår från denna tid är Rydebäcks gård och Gamlegård.
- Det var läget vid sundet och tillgången till lera som utgjorde förutsättningar för Rydebäcks tillblivelse.
- Rydebäcks gård var ett kulturcentrum på 1800-talet.
- När Rydebäcks villasamhälle byggdes, lades en helt ny gatustruktur över den gamla.

Under storhetstiden byggde Holtfreter upp en större brännvinsproduktion, 18 000 flaskor finns noterade i bouppteckningen efter hans första hustru.

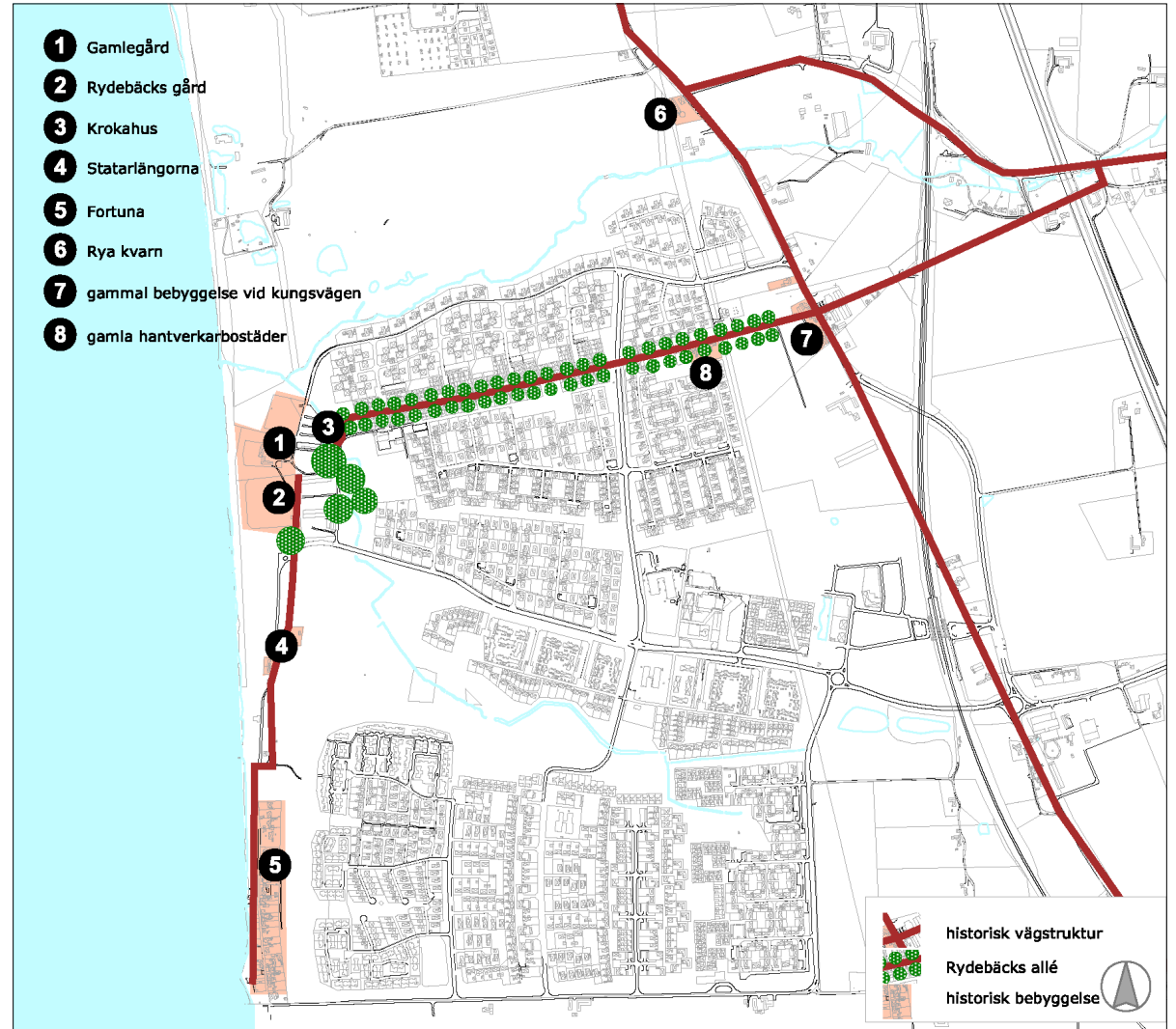
Fru Heise var en klok kvinna med ett eget apotek, öppet under förmiddagarna. Alla som skadat sig eller led av åkommor kunde söka hjälp där. Det sägs dock att hon värnade mer om djuren på gården än om de anställda. Det lär ha funnits välgödda hästar som inte orkade ett dagsarbete vid vårbruket.

Efter andra världskriget fick judiska flyktingar en fristad i Rydebäck, de kom med Bernadottes så kallade vita bussar.

Villaexpansionen 1960 till 2005, centrumpunkten från 1960-talet markerad.

De historiska spåren i Rydebäck.

Rya mölla.

Minneskastanjen.

Statarlängorna vid Fortuna.

Krokahus.

Rydebäcks gård.

Landskap och grönstruktur

För cirka 10 000 år sedan låg Rydebäcksområdet under vatten. En bukt gick in vid Rååns mynning. Vid ismältningen bildades stora ansamlingar av lera vid Rååns utlopp. Dessa kom i dagen som djupa leravlagringar vid landhöjningen. Förutsättningarna för att etablera tegelbruk var idealiskt. Leran utgör också bördig jordbruksmark, åkermarken vid Rydebäck är bland den bästa i Sverige, av klass 10.

Längs den skånska västkusten sträcker sig Littorinavallen, en strandvall som bildades för 7000–3000 år sedan, under det östersjöskede som kallas Littorinahavet. Strandvallen kan följas längs delar av Skånes södra och sydvästra kuster på nivåer runt 5 m.ö.h. Den består främst av sand och grus och kan vara flera meter högre än omgivande marker. Vid Rydebäck är den ganska otydlig, där den framträder i Rydebäck kallas den Fortunaterassen, då den ligger ovanför Fortuna. Söderut fortsätter Littorinavallen som en höjdrygg ner mot Glumslövs backar, Ålabodarna och Landskrona.

Rydebäck har en nästan två kilometer lång sandstrand längs Öresund. Två bäckar, Ryabäcken och Heabäcken, rinner genom Rydebäcksområdet. Längs bäckarna växer stora, karaktärsskapande träd. På norra sidan av Ryabäcken ligger Rya golfbana. Rydebäck omgärdas av jordbruksmark i öster och söder.

Grönstrukturen i Rydebäck består av ett flertal stråk som strålar samman vid stranden. De är: stråket längs med stranden och det parkliknande området kring Rydebäcks gård och Gamlegård, stråket längs Ryabäcken ner mot Gamlegård samt grönstråket med ängs- och hagmarker längs med Heabäcken (i folkmun kallad bäcken). I och längs Heabäcken finns ett rikt djurliv. Öringen simmar om hösten upp och leker i bäcken, på våren simmar den till havs. I bäcken kan man också finna dammsnäckor och dagsländor och i grönstråket finns ett rikt fågelliv, man kan bland annat påträffa häger. Vid Rydebäcks gård innefattar grönstråket stora ängar och en våtmark. På ängen intill Rydebäcks gård betar får.

Alla gång- och cykelstråk i Rydebäck bildar grönkilar mellan de olika bostadsenklaverna. I Rydebäck finns en natur- och kulturslinga som berättar om Rydebäcks historia och kulturbyggnader. Längs med Ryabäcken finns ett ridstråk till stranden. Rydebäcks allé utgör ett gång- och cykelstråk, ursprungligen kantades den av almar, idag kantas den av björk och oxel. Idrottsplatsen kantas av höga popplar. Alla villaträdgårdar bidrar till den gröna strukturen i Rydebäck.

Äng vid Heabäcken, vid Rydebäcks gård.

Stranden, vy mot Råå och Helsingborg.

Slutsatser

- Jordmånen, de bördiga åkrarna och tillgången till lera avgjorde lokaliseringen av tegelbruket och jordbruket.
- Rydebäcksborna har tillgång till fina naturområden, golfbanan, sandstranden med möjlighet till bad samt fina gång- och cykelstråk.
- Miljön runt Rydebäcks gård och längs bäckarna är ett värdefullt inslag i naturmiljön. Rydebäcks allé kan dock förstärkas.
- Rydebäck har karaktär av boendeort med många grönstråk.
- Träden och grönskan dominerar Rydebäcks siluett. Längs vägar och gång- och cykelvägar är grönskan mycket kompakt. De uppvuxna villaträdgårdarna bidrar också till att Rydebäck upplevs väldigt grönt. Planteringarna längs gång- och cykelstråken är dock något ensartade.

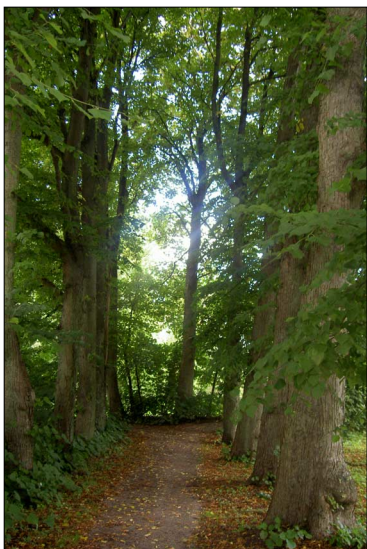

Villaträdgårdar utgör en grön struktur.

Rydebäcks allé.

Allé vid Gamlegård.

Landskap och grönstruktur i Rydebäck.

Huvudstrukturer

SCAFT-principen

Rydebäck byggdes till största del under 1960- och 1970-talet enligt dåtidens planeringsprincip. Den kallas SCAFT-planering, vilket är en förkortning av **Stadsbyggnad Chalmers: Arbetsgruppen För Trafiksäkerhet** och var en handbok med riktlinjer för trafiksäkerhet. Den innebär en separering av de olika trafikslagen, biltrafik för sig och gång- och cykeltrafik för sig. Bostadsområdena matas utifrån via en ringled eller matarled från vilken återvändsgator går in i området. I mitten av området går gång- och cykelvägar som förbinder de olika kvarteren i en helt bilfri miljö. I detta stråk placeras skolor, dagis, lekplatser etc så att barn själva kan färdas dit på ett säkert sätt. Under andra halvan av 1970-talet kompletterades ofta dessa stråk med så kallade naturlika planteringar.

SCAFT-planering har utsatts för kritik. Den utpräglade trafik- och funktionssepareringen (bostäder för sig och verksamheter för sig) skapar ett bilberoende och matarlederna inbjuder till att köra fort. Debatten har vidare förts kring hur trafiksäkra områdena egentligen är och att trafiksepareringen kan skapa en falsk trygghet. De planeringsprinciper som råder i dag baseras på att skapa en bostadsmiljö där man blandar funktioner och trafikslag, dock på ett trafiksäkert sätt. En renässans för den traditionella staden. Bilar och människor kan samsas på samma ytor, men det kräver en utformning som tydliggör detta.

Stråk

Stråk är gator, vägar, stigar m m längs vilka människor rör sig och upplever orten. Trafikintensiva stråk bildar ofta en gräns mellan olika områden medan mindre stråk ofta går igenom eller mellan områden. Storövägen, Ytterövägen, Sandövägen och Fortunavägen utgör huvudstråken för biltrafik genom Rydebäck. Den nya gatan som planeras vid utbyggnaden av Rydebäcks centrum utgör ett huvudstråk för bilister samt gående och cyklister mellan stationen och torget. För gående och cyklister utgör gång- och cykelvägarna viktiga stråk för att ta sig mellan områdena, till centrum och övrig service.

Bebyggelsestruktur och områden

Rydebäck kan delas in i tre huvudområden med olika struktur: Rydebäcks gård och Fortuna från 1800-talet med Rydebäcks allé upp till Landskronavägen, villabebyggelsen från 1960-80-tal och den nya utbyggnaden av centrum.

Bebyggelseenklaverna från 1960-80-talen delar in Rydebäck i kvartersenheter där varje enklav har en hustyp. Detta koncept återfinns i hela Rydebäck och skapar en struktur. Strukturen bryts på Hammarögatan och i centrum där byggnadstyper blandas.

Knutpunkter

Knutpunkter är strategiska platser till vilka man kan gå eller färdas. De är vanligen knutpunkter mellan stråk eller en koncentration av karaktärsfulla objekt. Rydebäcks centrum är idag den tydligaste knutpunkten i Rydebäck. Här ligger skolan, mataffären, bibliotek och kyrkan. Rydebäcks station utgör också en knutpunkt i Rydebäck som kommer att öka i betydelse allt eftersom att centrum byggs ut. Korsningen mellan Ytterövägen och Storövägen är knutpunkten där de två huvudstråken i Rydebäck möts, men det är ingen knutpunkt där människor samlas.

Landmärken och utblickar

Landmärken är en typ av punktpreferenser, fysiska element, som kan vara av varierade skala. De är lätta att identifiera och utgör ofta en kontrast till omgivningen. De bildar ett signum för en stad eller ort. I Rydebäck finns fyra tydliga landmärken. De nya husen vid centrum, de nya husen på Västra Stationsgatan, Rya mölla och PETAB-skylden.

Rydebäck ligger i två nivåer, den södra delen ligger på Fortunaterassen och den norra nedanför. Det bjuder på många fina utblickar från södra Rydebäck mot norra, över Öresund och Ven samt ut över jordbrukslandskapet mot Glumslöv i söder. Från många bostadsgatorna finns vackra utblickar mot jordbrukslandskapet.

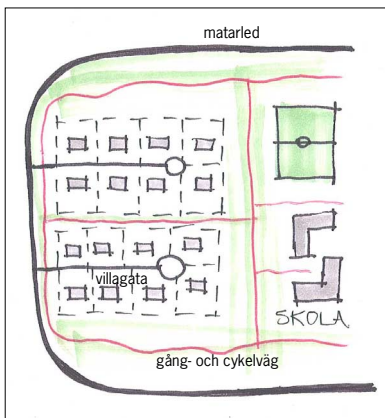
Barriärer

Storövägen, Ytterövägen och Sandövägen utgör barriärer på grund av sin utformning. Gatorna är inte integrerade i kvartersstrukturen, de avskiljer – binder inte samman kvarteren, och omges av tät vegetation. De ger ingen kontakt med omgivande bebyggelse och inbjuder trafikanter att köra fort. Gång- och cykeltrafik kan passera under Storövägen i två tunnlar och Ytterövägen i två. Heabäcken och Ryabäcken utgör också barriärer. Västkustbanan är ingen barriär för boende i Rydebäck eftersom det finns planskildheter till målpunkter. Västkustbanan bryter dock de historiska stråken mellan Rydebäck och Katslösa/Rya och gör det svårare att se sambanden.

Slutsatser

- Den historiska vägstrukturen, tillfartsvägar till Rydebäcks gård och Gamlegård, bröts när villasamhället byggdes ut. Rydebäcks allé gjordes om till gång- och cykelväg.
- Rydebäck kan delas in i tre områden uppbyggda med olika struktur: den historiska delen, villasamhället och centrumdelen.
- Utbyggnaden kring stationen har en annan struktur än övriga Rydebäck.
- Det finns inget tydligt stråk mellan det centrum som håller på att byggas, villaområdena och Rydebäcks gård.
- Storövägen, Ytterövägen, Sandövägen och Fortunavägen utgör huvudstråken för biltrafik genom Rydebäck.
- Storövägen, Ytterövägen och Sandövägen är barriärer.
- Rydebäck är ett fint exempel på miljonprogrammets planeringsideologi.
- Det finns tre knutpunkter i Rydebäck, korsningen Ytterövägen/Storövägen, Rydebäcks centrum och stationen.
- Rydebäck har fina utblickar mot omlandet och Öresund.
- Rydebäck ligger vid Öresund men orten har liten kontakt med sundet. Bebyggelsen ligger en bit in i landet och vänder sig från sundet och inåt.

Skiss av SCAFT-planeringsmodellen.

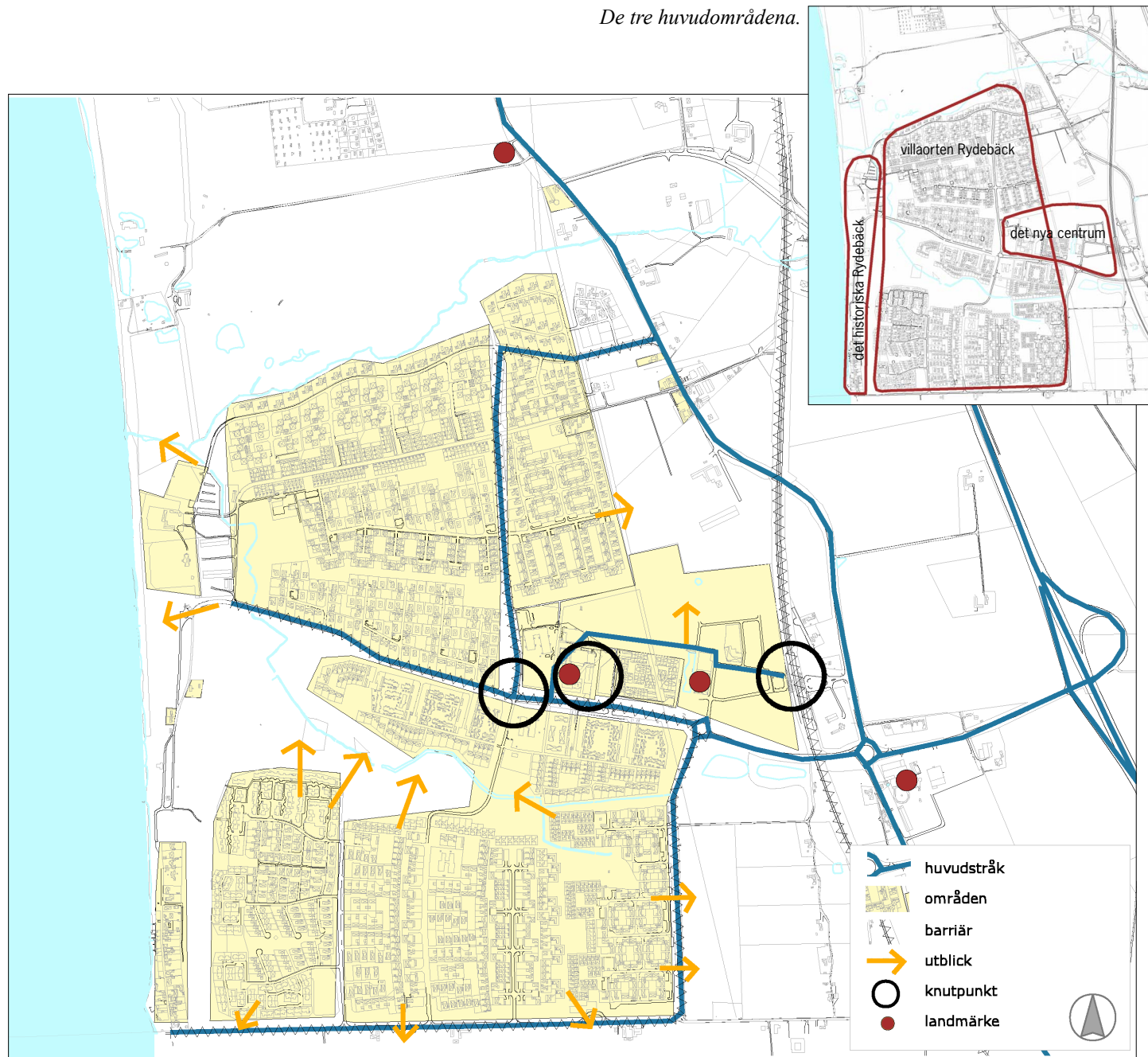

Utblick mot Glumslöv.

De höga bostadshusen i centrum utgör ett landmärke.

De tre huvudområdena.

Huvudstrukturer i Rydebäck.

Trafikmönster

Biltrafik och vägnät

Rydebäcks allé anlades på 1600-talet och knöt samman Rydebäcks gård och Gammelgård med Rya och Katslösa. Vägen finns kvar än idag, delvis ombyggd som gång- och cykelväg mellan Rydebäcks gård och Landskronavägen. Allén korsade Landskronavägen där Shell ligger idag. Landskronavägen fick en ny sträckning då Västkustbanan byggdes.

Motorvägen E6 mellan Malmö och Helsingborg, som byggdes 1966, ligger stort sett parallellt med Landskronavägen och utgör förbifart. Från Rydebäck är det cirka en kilometer till på- och avfarten till E6. Landskronavägen utgör genomfart och Ytterövägen och Storövägen utgör infartsvägarna till Rydebäck.

Gatusystemet i Rydebäck är uppbyggt enligt SCAFT-principen med separerade trafikslag, se sid 12. Storövägen, Ytterövägen, Sandövägen och Fortunavägen och Långövägen utgör matargator. Det finns ingen huvudgata i Rydebäck. Blidögatan, som kopplar samman Storövägen med Vindögatan och Fortunavägen, är endast tillåten för busstrafik. Till dessa vägar ansluter de lokala villagatorna. I den pågående utbyggnaden av centrum skapas en huvudgata, Rydebäcks stationsgata, som förbinder torget med stationen.

Västkustbanan går öster om Rydebäck, mellan Landskronavägen och motorvägen. Järnvägen kan passeras på tre ställen, på bro i Landskronavägens förlängning söder om Shell, på bro vid stationen samt på bro på Ytterövägen.

Samtliga bostadsgator i Rydebäck idag är återvändsgator. I vissa områden har trafiksepareringen gått ett steg längre genom att de boende parkerar på en gemensam parkering eller garage i anslutning till vändplanen och promenerar sedan till huset. I utbyggnaden av centrum kommer gator med blandad och genomgående trafik att byggas.

Gång- och cykeltrafik

Längs Storövägen finns gång- och cykelbanor på ömse sidor (avskilda från vägen genom höga planetringar). Planskilda korsningar (tunnlar) finns för att korsa Storövägen och Yt-

terövägen. Längs Fortunavägen löper en gång- och cykelväg på norra sidan. Rydebäcks allé är gång- och cykelväg. I alla grönstråk mellan bostadsområdena löper gång- och cykelvägar. Längs stranden och Rydebäcks gård finns ett gång- och cykelstråk, cykelspåret, som löper vidare mot Råå. Cykelspåret är en del av Cykelns blå band som löper från Mölle till Landskrona. Många gång- och cykelvägar har ingen kontakt med bebyggelsen och kantas av hög vegetation vilket skapar en viss otrygghet. Det finns en gång- och cykelväg från centrum till stationen. I utbyggnaden av centrum anläggs gång- och cykelbanor längs med Stationsgatan.

Det saknas en gång- och cykelväg längs Ytterövägen till PETAB på östra sidan Västkustbanan.

Kollektivtrafik

Rydebäck trafikeras av buss och tåg. Buss 219 går genom Rydebäck längs Storövägen, Blidögatan, Vindögatan och Fortunavägen. Hållplatser finns vid Storövägen norra, Storövägen södra, Blidögatan, Vindögatan, Fortunavägen och vändplatsen vid Stensögatan. Buss 220 kör längs Landskronavägen och stannar vid stationen, den kör inte in i Rydebäck.

Tågen stannar vid Rydebäcks station en till två gånger i timmen.

Matarleden Storövägen.

Slutsatser

- Rydebäck ligger nära det övergripande vägnätet med en kilometer till motorvägen E6.
- Bostadsbebyggelsen är utifrånmatad och uppbyggt enligt SCAFT-principen vilket har positiva och negativa sidor. Till det positiva hör att de boende upplever att barnen har en säker trafikmiljö och kan själva cykla till skola och fritidsaktiviteter. Till det negativa hör att det saknas genomgående gator som binder samman de olika bostadsområdena samt höga hastigheter på matargatorna. Det medför även långa avstånd för att köra bil genom området samt långa gångavstånd eftersom gångvägarna inte går "fågelvägen" till centrum och station.
- Trafiksituationen vid skolan behöver ses över då bilarna kör för fort, se punkten ovan.
- Det saknas en gata i nordsydlig riktning genom Rydebäck. Blidögatan, som binder Vindögatan och Storövägen, är endast tillåten för busstrafik.
- Det finns inget tydligt samband mellan det centrum som håller på att byggas och villaområdena och Rydebäcks gård.
- Storövägen, Ytterövägen, Sandövägen, Långövägen och Fortunavägen utgör matargator genom orten. De har karaktär av landsväg och har ingen kontakt med bebyggelsen.
- Vägnätet i Rydebäck bygger inte på det historiska vägnätet.
- Rydebäck har goda kollektivtrafikförbindelser med buss och tåg. Vissa delar av Rydebäck har dock lång till stationen – från Fortuna är det som längs cirka 3 km till tåget.
- Bussarna 219 och 220 trafikerar inte stationen.
- Rydebäck har ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät skilt från biltrafiken men med liten kontakt med bebyggelsen.

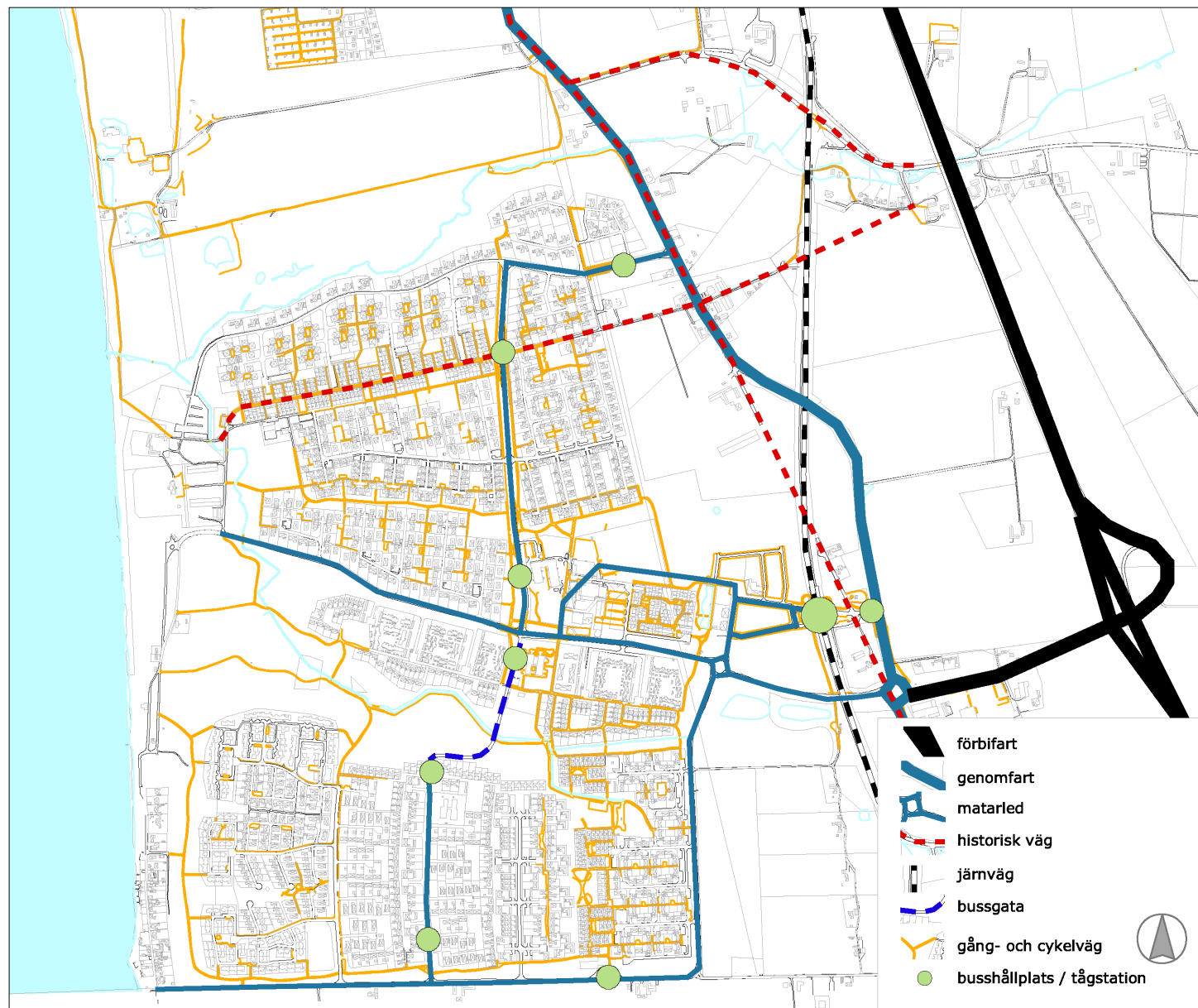
Gång- och cykelväg (Rydebäcks allé).

Rydebäcks station.

Trafikseparering.

Trafikmönster i Rydebäck.

Funktioner och folkliv

Rydebäck är en utpräglad villaort utan större verksamhetsområden eller industrier. Bostadsbeståndet består till största del av enfamiljsbostäder i form av villor och radhus. Ett fåtal lägenheter finns i centrumområdet och fler kommer att byggas under de närmaste åren. Åganderätt är den vanligaste upplåtelseformen.

Centrum

Rydebäcks centrum är från 1970-talet och håller på att byggas om och förtätas. De befintliga butikerna/verksamheterna får nya lokaler och det byggs fler lokaler som ger utrymme för nya verksamheter. Ett bankkontor kommer att öppna inom kort.

Handel och kommersiell service

I Rydebäcks centrum ligger en matvaruaffär, en pizzeria och en tobaksaffär. PETAB, ett stort växtvaruhus som lockar folk från hela regionen, ligger mellan Rydebäck och motorvägen. På östra sidan av stationen ligger en obemannad bensinstation. Vid norra infarten till Rydebäck ligger ytterligare en bensinstation, en byggvaruhandel och en sybehörsaffär. I en mangårdsbyggnad till Rydebäcks gård, har restaurang Tegel öppnat. Restaurangen har blivit populär. På Rydebäcks gård finns ett SPA. På Rydebäcks strand ligger sommarrestaurangen Fortuna strandkrog.

Offentlig service

Distriktsläkarmottagning och läkargrupp finns i Rydebäcks centrum. I Rydebäck finns skolverksamhet från förskola till årskurs nio. Rydebäcksskolan med klass 1 till 9 ligger vid Rydebäcks centrum och Rydebäcksskolans förskole- och fritidshemsverksamhet ligger vid Blidögatan. Fritidshem finns också vid Vindögatan. I Rydebäck finns också en Montessoriskola, den har förskola samt skola från klass 1 till 5, klass 6 är under uppbyggnad. För gymnasium får skolbarnen åka till Helsingborg eller Landskrona.

Kultur och fritidsaktiviteter

I Rydebäcks centrum finns bibliotek och Rydebäcks kyrka. Rydebäcks gård ligger vackert beläget vid Öresund. Gården och dess ekonomibygnader har länge stått tomma, men har under 1990-talet rustats upp av en privatperson. I en av ekonomibygnaderna inryms byalagets lokaler och ett galleri. Huset kallas för Byalagshuset. Rydebäcks gård var på slutet av 1800-talet ett kulturcentrum och nu utvecklas gården återigen som kulturcentrum.

Rydebäcks idrottsförening, Rydebäcks IF, består av fotbollssektionen, handbollssektionen och gymnastiksektionen. Rydebäcks idrottsplats ligger i anslutning till Rydebäcks centrum och skolan. Idrottshallen används flitigt till olika aktiviteter och har, enligt idrottsföreningen, Hallen har nått sin kapacitet och är i behov av upprustning. Utbyggnaden av centrum innefattar nya idrottsplaner.

Rydebäcks Ryttaförening har sin lokal på Månsgård vid Landskronavägen. Månsgård är en ridanläggning med stall och ridhus.

Rydebäcks strand är populärt för bad under sommaren, många reser långt för att bada i Rydebäck. På stranden finns beachvolleybollplaner och Fortuna Beach Surfing Club har sin klubblokal. Norr om Rydebäck ligger Rya golfbana, som är väl ansedd bland golfspelare. Rydebäcks byalag är aktivt och engagerar sig i ortens utveckling, de arrangerar Rydebäcks dag och midsommarfirande tillsammans med idrottsföreningen. Nere vid Fortuna ligger scoutstugan. Scoutkåren arrangerar valborgsmässosfirande på stranden.

Krokahus är fritidsgård, den har öppet vardagskvällar men håller stängt på helger och under sommaren. För de lite äldre ungdomarna finns ingen samlingslokal/plats, de samlas vid skolan eller åker in till Helsingborg för att träffas eller delta i olika aktiviteter.

Midsommar firas framför Rydebäcks gård, en tradition som varar sedan moster Willies tid på Rydebäcks gård.

Slutsatser

- Rydebäck är en utpräglad villaort, med få arbetsplatser – en "sovstad".
- Rydebäck har ett ensartat bostadsbestånd med till största delen villor. Det finns behov av fler lägenheter och äldreboende. Utbyggnaden i centrum medför ett tillskott av lägenheter och olika upplåtelseformer.
- Rydebäck har två centrum: ett centrum med service och affär och ett kulturcentrum - Rydebäcks gård med omgivning (vilket även var kulturcentrum i slutet av 1800-talet).
- Det finns ett litet utbud av kommersiell och offentlig service i Rydebäck. Invånarna får söka sig utanför Rydebäck för service.
- Rydebäck är en attraktiv badort med en fin sandstrand.
- Rydebäck har flera mindre samlingslokaler t ex Träffpunkten, galleri Bruket och fritidsgården men det saknas en samlingslokal och aktiviteter för unga, framför allt under helger.
- Idrottshallen är i dåligt skick och saknar åskådarplatser. Rydebäcksborna upplever ett behov av en ny idrottsanläggning.
- Det saknas lokaler för nya verksamheter. De nya detaljplanerna för centrum omfattar ej kontor, enbart handel, service och bostäder.
- Det finns verksamma föreningar i Rydebäck, med engagemang för ortens utveckling.
- Bebyggelsen på Hammarögatan skär av ridstråket från Månsgård till havet.

Kitesurfing.

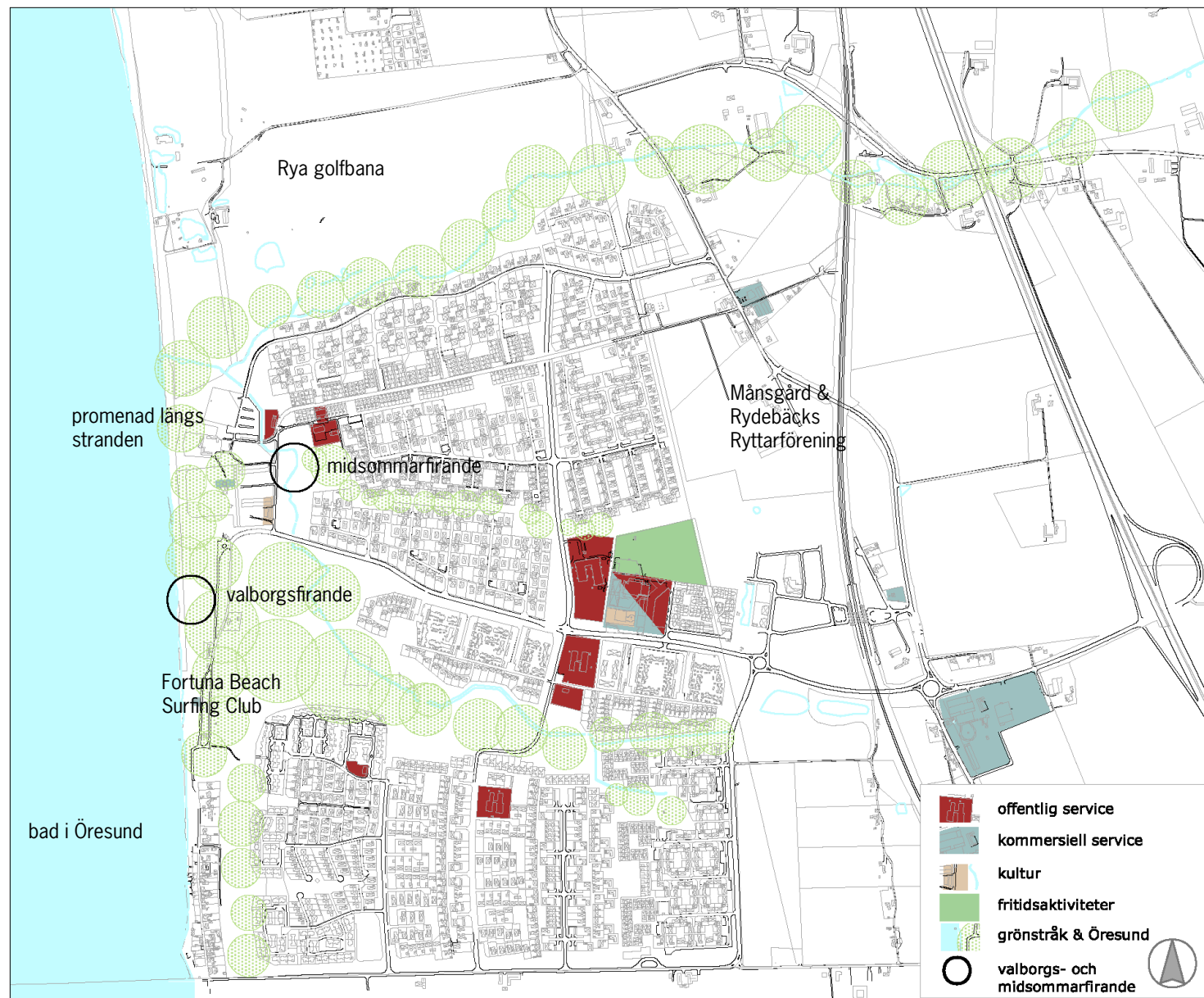
Restaurang Tegel.

Boendemiljö.

Rydebäcks centrum och kyrkan.

Funktioner och folkliv i Rydebäck.

Rydebäcks styrka och svaghet

Starka sidor

- + Rydebäcks gård och Gamlegård visar på Rydebäcks historia och ursprung.
- + Rydebäck är ett välmående villasamhälle med fina boendemiljöer.
- + Rydebäck är barnvänligt. Det finns ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät som är helt skilt från biltrafiken.
- + Rydebäck har ett bra kommunikationsläge, ligger nära E6 och har en pågatågstation
- + Rydebäck är en fin badort med en två kilometer lång sandstrand som lockar badgäster från ett stort omland.
- + Det finns ett engagemang på orten, olika föreningar och ett aktivt byalag
- + Stationsområdet och det nya centrumet innebär en vitalisering av Rydebäck och kommer att skapa mötesplatser.
- + Utbyggnaden av centrum innebär att fler lägenheter byggs.
- + I utbyggnaden av centrum tillkommer nya lokaler.

Svaga sidor

- Det är delvis svårt att se de historiska spåren i Rydebäck. Det historiska vägnätet är överlagrad av en ny vägstruktur.
- Rydebäcks villaområden är utifrånmatade med återvändsgator in i villaområdet. Det medför att det inte finns genomgående stråk mellan områdena samt långa avstånd för gående och bilister. Vägarna inte går kortaste vägen mellan områdena eller "fågelvägen" till centrum och station.
- Matargatorna är inramade av täta buskage och har liten kontakt med omgivningen. Det bidrar till att bilar kör fort, vilket är speciellt uppenbart vid skolan.
- Den ensartade bostadsutbudet kan vara begränsande för möjligheten att byta bostadstyp och upplåtelseform inom Rydebäck, d v s äldreboende samt mindre lägenheter.
- Det saknas en koppling mellan buss och tåg. Områden närmast havet har ca tre kilometer till stationen.
- Det saknas lokaler för nya verksamheter.
- Det saknas samlingsplatser och aktiviteter för ungdomar.
- Stationsområdet har en annan karaktär och struktur än det befintliga Rydebäck. Mötena eller övergångarna mellan de olika strukturerna är inte lösta.

Sammanfattning och rekommendationer

Karaktär

Rydebäck är en utpräglad boendeort, ett välmående villa-samhälle. Orten har karaktären av en grön "ö" omgiven av havet på ena sidan och jordbrukslandskapet på de övriga. Till upplevelsen av det gröna bidrar de lummiga villaträdgårdarna, grönstråken som går i kilar ner mot havet samt de vegetationsomgärdade matarlederna.

Orten är präglad av en planeringsprincip som medför en långt gående trafikseparering - på gott och ont. Till det positiva hör att det finns ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät mellan bostadsområden och målpunkter som skola, vilket de boende upplever som säkert. Det negativa innebär långa körsträckor med bil, liten kontakt med bebyggelse vilket medför att bilarna kör fort samt att det är svårt att orientera sig - det vill säga man ser lite av samhället när man kör längs de vegetationsinramade matargatorna. Trafikstrukturen skapar få naturliga mötespunkter.

Rydebäck från ovan. Källa: Rydebäcks byalags hemsida.

Bilderna ovan visar två olika gång- och cykelvägar mellan bostadsområden.

Bilden överst visar en vegetationsinramad matargata. Bilden under visar entrén till ett bostadsområde.

Centrumutbyggnaden

Utbyggnaden av Rydebäcks centrum innebär en ny struktur i Rydebäck. Orten får ett centrum av mer stadslik karaktär, det vill säga ett gaturum med gata, cykelväg och trottoarer som avgränsas av byggnader. Här skapas mötesplatser mellan invånare som är på väg till station, affärer, idrott, hem och så vidare. Övergången från det inifrånmatade centrumet till

de utifrånmatade övriga områdena är inte löst. Övergången från "gamla" Rydebäck till det "nya" måste lösas. En viktig del i denna övergång är skolområdet på båda sidor av Ytterövägen.

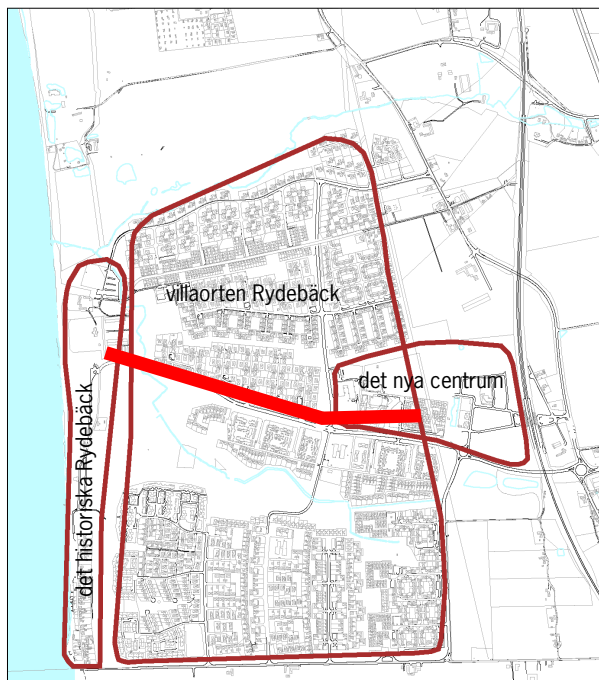
*Illustrationsplan över utbyggnaden av Rydebäcks centrum.
Källa: Helsingborgs stad.*

Samband

För att knyta samman det nya centrumet med villasamhället Rydebäck bör en form av huvudgata skapas genom orten som knyter samman det historiska Rydebäck vid Rydebäcks gård med 2000-talets centrum och tågstation. Ytterövägen skulle kunna göras om till en mer välkomnande entréväg med gång- och cykelbanor längs vägen som möjliggör ett genare alternativ att nå stranden och Rydebäcks gård.

För att skapa en bättre övergång mellan villaområdena och den nya strukturen i centrum kan man överväga olika sätt att utforma gator och platsbildningar. I dag finns många exempel på lyckade lösningar där bilar rörs sig på de gåendes villkor, så kallade shared spaces.

För att skapa en bättre orientering och få en lägre hastighet på matarledningarna kan olika åtgärder vidtas för att skapa en större förståelse för att det är ett villasamhälle bilisten åker igenom. Ett sätt är att "smalna" av vägrummet genom exempelvis en alléplantering och synliggöra de kringliggande bostadsområdena genom att röja delar av vegetationen runt vägen för att skapa siktstråk. Ett annat är att anlägga farthinder.

Skvallertorget i Norrköping. Exempel på så kallad shared spaces.

Karstorpsvägen i Lomma. En gata med samma funktion som Ytterövägen.

Serviceutbud

För att få en livaktig ort är det viktigt att serviceutbudet ökar. Det gäller all typ av service som exempel handel, kultur, sport- och fritidsaktiviteter samt kommunikationer. Utbyggnaden vid järnvägsstationen innebär ett större underlag för service. Längs Stationsgatan kommer byggnaderna att innehålla lokaler i bottenvåningen som möjliggör etablering av handel, service och mindre verksamheter. Detta stråk kan tillsammans med verksamheterna kring torget komma att skapa ett mer livaktigt centrum.

Det bör även skapas möjligheter för ungdomar att träffas vid centrum (aktiviteter som inte främst är kopplad till sport och idrott). Skolan har ett utmärkt läge nära centrum som kan vara en viktig resurs även efter skoltid.

Sport och idrott är en viktig del av utbudet för såväl barn och ungdomar som vuxna. Idrottshallen är belägen nära centrum och är en betydelsefull del av centrumets aktiviteter. Idrottshallen är dock nedgången och verksamheterna har behov av större lokaler. Det finns önskemål från de boende om större utbud av fritidsaktiviteter som till exempel gym.

Referenser

Skriftligt material

Fortunaposten, årgång 6 No 1-00, historiska tillbakablickar på strandbyn och omgivningar.

Genom sju kyrksocknar med Kvistofta-Råå-ån, Erik Larsson, artikelserie i NST-Öresundsposten 1957-1958.

Kul Tur i Natur natur- och kulturslinga i Rydebäck, broschyr, utformad av NU-projektet i samarbete med boende i Rydebäck, 2001-2004.

Resultat från enkäten om Rydebäck, Medborgarutskott Syd Rydebäck, augusti 2006.

Rydebäcks historia: innehållande Rydebäcks Tegelbruk - en orientering, Rydebäcks gård genom ett och ett halvt sekel, sammanställt av Jenny Aspenberg, 2006.

Rydebäck: det var en gång en herrgård: minnesbilder, Susanne Wachtmeister, 1999.

Rydebäck: Kvistofta socken, Malmöhus län, Gertrud Serner, 1934.

Statistik Rydebäck, Helsingborgs stad, augusti 2006.

Kartor, fotografier & planer

Adresskarta Rydebäck, Helsingborgs stad juli 2006

Grundkarta Rydebäck, Helsingborgs stad juli 2006

Häradsekonomiska kartan

Skånska rekognosceringskartan

Detaljplan för fastigheterna Katslösa 14:3, del av Rya 1:30 m fl, Rydebäck, Helsingborgs stad

Detaljplan för del av fastigheten Arholma 1 m fl, bebyggelse vid centrum, Rydebäcks stationsområde, Helsingborgs stad

Detaljplan för del av fastigheten Rya 1:30 m fl, norr om Stationsgatan, Rydebäcks stationsområde, Helsingborgs stad

Fotografier är tagna av Ylva Pålstam och Kristina Hermanson Ramböll Sverige AB om inget annat anges.

Internetsidor

Galleri Bruket
www.galleribruket.se

Helsingborgs stad, statistik
www.helsingborg.se

Kulturslingan
www.galleribruket.se/Kulturslingan_04

Kvistofta pastorat
www.kvistoftapastorat.se

Montessoriskolan
www.rydebäcksmontessoriskola.se

Mångsgård
www.mangsgard.se

Petab
www.petab.com

Rydebäcks Byalags hemsida
www.byalaget.com

Rydebäcks IF
www.rydebücksif.nu

Rydebäcks Ryttaförening
www.rydebücksrf.se

Skåne Runt
www.skanerunt.se

Skånetrafiken
www.skane.skanetrafiken.se

Rydebäcks centrum

